

แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์*

CONCEPTS OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF SANGHA ADMINISTRATORS IN THE ERA OF GLOBALIZATION

พระปลัดพระพงค์ ฐิตธมโม

Phrapalad Peerapong Thitathammo

พระมหาวัชชัย ธมมรสี

Phramaha Tawatchai Tammarangsi

ปิยวัช ละคร

Piyawat Lakorn

วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์, ประเทศไทย

Phokhunphamuang Buddhist College, Phetchabun, Thailand

E-mail: peerapong.cho@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

ในยุคปัจจุบันนี้การบริหารงานคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบการบริหารที่ดีนั้น พระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่ง ขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบ ตามความรู้ ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีต ประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ดังนั้นบทความวิชาการเกี่ยวกับเรื่อง “แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดการประยุกต์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติให้กับพระสังฆาธิการโดยมหาเถรสมาคมที่กำหนดขึ้น ใน พ.ศ.2505 แต่เมื่อโลก

* Received 11 February 2023; Revised 7 April 2023; Accepted 8 April 2023

หมุนเวียนสับเปลี่ยน สรรพสิ่งในโลกย่อมเปลี่ยนแปลงตาม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งทางด้านจิตใจ การที่พระสังฆาธิการจะทำการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแบบเดิม สามารถ ทำได้แต่อาจจะทำให้งานพระพุทธศาสนาไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ การปรับตัวของพระสังฆาธิการในการนำหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์มาใช้ เพื่อให้รู้เท่ารู้ทัน เข้าถึง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ จึงจำเป็นต้องมีการปรับกลยุทธ์โดยการประยุกต์หลักการหรือ แนวทางของพระพุทธเจ้าซึ่งได้วางหลักการบริหารไว้อย่างชัดเจนแล้ว และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัย หลักการบริหารที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อให้เป็นประโยชน์สุขแก่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์และสังคมไทยสืบต่อไป

คำสำคัญ: แนวคิด, การบริหารกิจการคณะสงฆ์, พระสังฆาธิการ, โลกาภิวัตน์

Abstracts

In this modern era, the administration of the Sangha Considered an important factor because if there is a good management system. Buddhism is growing and stable. Good management must have a form and method of management or a concept that Depending on the division of work, delegate the authority to distribute the work to the executives at different levels to be responsible according to their knowledge and abilities. and development in various fields because the current Sangha administration has state and conservative powers tradition involved When a leap occurs, it must rely on the Sangha Act. is an organizational criterion for the administration of Sangha affairs, therefore Academic article on the subject “Concepts of Sangha Administration in the Era of Globalization” aims to present concepts applied to Sangha affairs administration, which has 6 aspects: administration; religious studies welfare education the propagation of Buddhism public welfare and public utilities which is a practice for the monks by the Sangha Supreme Council established in 1962, but when the world rotates Everything in the world will change accordingly. both economically, socially and politically Including the psychological The Sangha

Administrator could manage the Sangha affairs in the traditional way, but it might prevent the Buddhist work from being able to drive efficiency and effectiveness. The adaptation of the monks in applying the principles of the administration of the affairs of the monks To be knowledgeable, able to access and keep up with the changes of the world society in the era of globalization. Therefore, it is necessary to adjust the strategy by applying the principles or the way of the Lord Buddha, which clearly laid out the management principles and can be applied in every era modern management principles in order to benefit the happiness of Buddhism Sangha and Thai society to continue.

Keywords: Concepts, Sangha Administration, Sangha Administrators, Globalization

บทนำ

พระพุทธศาสนา มีหลักศาสนธรรมที่สามารถน้อมนำไปปฏิบัติ มีศาสนสถาน ไว้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และมีศาสนบุคคล คือ พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ปฏิบัติ ตาม คำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วเผยแผ่พุทธธรรม สังคมไทยให้ความสำคัญกับพระสงฆ์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นบุคคลที่มีฐานะพิเศษทางสังคมได้รับการยอมรับนับถือ สังคมไทยให้ความสำคัญเพื่อและแสดงความเคารพนอบน้อมต่อพระสงฆ์เมื่อได้พบเห็น ยิ่งพระสงฆ์ที่มี ศีลาจารวัตร ปฏิบัติเคร่งครัดตามพระธรรมวินัยด้วยแล้ว มักจะได้รับการยอมรับนับถือจากพุทธศาสนิกชนอย่างมากเมื่อพระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีของพุทธศาสนิกชนยิ่งทำให้พระศาสนาเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป หากพระสงฆ์ประพฤติในทางเสียหายก็จะทำให้ศาสนามีความเศร้าหมองและประชาชนเสื่อมความศรัทธา เมื่อพระสงฆ์ประพฤติดีปฏิบัติชอบประโยชน์ก็จะเกิดแก่สังคมสงฆ์มากยิ่งขึ้น

การบริหารคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบบริหารดี ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบ และวิธีการจัดการหรือมีแนวคิด ซึ่งขึ้นอยู่กับ การแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เพราะการบริหารคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มี อำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติ

คณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอน ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์ จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุตามพระธรรมวินัย สามารถสร้างความศรัทธา ความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในฐานะชาวพุทธอีกด้วย เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัยขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็มีวิธีแสดงออกหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาวพุทธ โดยเฉพาะตั้งแต่สมัยพุทธกาลกุลบุตรชาวพุทธ จะต้องหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย (พิระพงศ์ โชตินอก, 2558)

เมื่อมีการบรรพชาอุปสมบทกันอย่างแพร่หลาย ทำให้มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้นการที่มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางระบบการบริหารจัดการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เพราะการปกครองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการพระสงฆ์และพระศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้า ความตั้งมั่นของพระศาสนาจะเกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์และมหาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม การศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในแง่วิชาการเกี่ยวกับความหมายของการปกครอง ประเภทการปกครอง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ รวมถึงการใช้อำนาจในรูปแบบตามพระวินัยบัญญัติก็รูปแบบตามอำนาจของรัฐ ซึ่งตราผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่าง ๆ และวิวัฒนาการการปกครองในแต่ละยุคสมัย ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ นำมาซึ่งความเข้าใจอันดีงามและมีประโยชน์โดยตรง ต่อการปกครองคณะสงฆ์ ให้มีความสงบเรียบร้อย เป็นแบบอย่างการปกครองของสังคมทั่วไป ซึ่งในสังคมสงฆ์ได้รับการยกย่องเชิดชูให้มีสถานภาพสูงกว่าบุคคลทั่วไป

ปัจจุบันการบริหารงานคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบการบริหารที่ดีนั้น พระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการ หรือมีแนวคิดซึ่ง ขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบ ตามความรู้ ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการปกครอง คณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีต ประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการ ปกครองคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และ สาธารณสงเคราะห์ต่างๆ ตลอดจนการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจรรยาพระสังฆาธิการ (กรมการศาสนา, 2542)

เมื่อสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไป มีเหตุการณ์และกิจการใหม่ๆ อันมีลักษณะต่างๆ หลากหลายเกิดมีมาก ขึ้นทั้งภายในและภายนอกวงการพระพุทธศาสนา ซึ่งต้องมีผลกระทบต่อความเจริญมั่นคงของพระศาสนาและ ประโยชน์ของประชาชน ที่เนื่องมาจากความเจริญมั่นคงของพระศาสนาด้วย (มานพ พลไพรินทร์, 2531) พระสงฆ์ต้องเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ถ้าพระสงฆ์ไม่เท่าทันสังคม ย่อมไม่สามารถทำ ประโยชน์ที่แท้จริงแก่สังคมสมตามพุทธเจตนา และอาจตกเป็นเหยื่อของสังคม พระพุทธศาสนาก็หมดศักดิ์ศรี หมดศักยภาพ และถึงการเสื่อมอย่างรวดเร็ว (ประเวศ วะสี, 2539) สถานการณ์พระพุทธศาสนาใน เมืองไทยปัจจุบัน จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ต้องไม่ทำให้วิถี ชีวิตตามหลักพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนาต้องสูญเสียไป พระสงฆ์ในสายตาประชาชนทั่วไป อยู่ในอาการที่ อาจกล่าวได้ว่าเสื่อมถอย ถึงกับใช้คำว่า “วิกฤตศรัทธา กาฬกาฬสังคม หรืออื่นๆ” เหล่านี้เป็นสิ่งที่บอกเหตุว่า เป็นปัญหาในการบริหารปกครองคณะสงฆ์ ที่พระสังฆาธิการทุกๆ ระดับประสบอยู่ เช่น พระภิกษุสามเณรใน ปกครองทำผิดพระธรรมวินัยมากยิ่งขึ้น ทั้งกรณีความสัมพันธ์ระหว่างพระกับสตรี พระกับประชาชนในแต่ละ ชุมชน การวางตนที่ไม่เหมาะสมของพระ ขาดสันโดษ ขาดการสำรวม ทำให้ภาพพจน์ของพระศาสนาหม่นหมอง ไปด้วยวัดหลายแห่งเน้นพัฒนาด้านอาคารสถานที่ มากกว่าพัฒนาเพื่อบ่มุ่ประโยชน์ต่อการศึกษอบรมพระภิกษุสามเณร หรือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในแต่ละชุมชน ไม่สามารถเป็นที่พึ่ง ทางการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมของพระศาสนาได้ (ไพโรธ เลิศพิริยกุลม, 2539) อีกประการหนึ่ง คือ การบริหารกิจการพระศาสนาเป็นเรื่องของพระสังฆาธิการแต่ละระดับเท่านั้น ไม่มีการกระจายงานทำทำให้ไม่ มีพลังพอที่จะทำงานได้ทุกด้านทำให้เกิด

ความบกพร่องในการดำเนินงานได้ง่าย สมาชิกในพระศาสนาและ ประชาชนขาดความเป็นเจ้าของพระศาสนา การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาพระศาสนาและชุมชนจึงไม่เต็มที่ ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนก็ไม่สมบูรณ์ตามหลักการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพระสงฆ์จำนวนไม่น้อยบวชแล้วมิได้ศึกษา มิได้เผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ประชาชนก็ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ไม่ถูกต้องทางสังคม และพระพุทธศาสนาจึงเกิดปัญหา เกิดความไม่จริงใจในการนับถือศาสนา ทั้งหมดนี้เป็นปัญหาโดยรวมที่เกิด จากการบริหารงานคณะสงฆ์ (พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบูลย์), 2554)

ดังนั้น เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไปอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ พระสังฆาธิการก็จำเป็นต้องปรับตัวตาม การนำแนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์จะต้องมีการใช้ในเชิงรุกและมีการขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เพื่อให้ทุกภาคส่วนทางสังคมเห็นความสำคัญของกิจการงานด้านพระพุทธศาสนา ทั้งด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ต่างๆ เพื่อให้พระพุทธศาสนาอยู่ควบคู่กับสังคมโลกได้อย่างยาวนานและมั่นคงต่อไป

วัตถุประสงค์บทความ

เพื่อนำเสนอแนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ 6) ด้านการสาธารณูปการ ซึ่งมีขอบข่ายการนำเสนอบทความ ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงาน 2) หน้าที่ของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 3) การปรับตัวของพระสังฆาธิการกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ โดยจะนำเสนอตามประเด็นที่กำหนดเป็นลำดับไป

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงาน

คำว่า “การบริหาร” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Administration และยังมีคำในภาษาอังกฤษอีกคำที่ใช้ แทนกัน คือ Management ซึ่งมีความหมายแคบลงไปเป็นเพียงการจัดการ ผู้บริหารงานองค์กร หน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งเท่านั้น คำว่า การบริหารนั้น มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administrare” ซึ่งหมายถึง “ช่วยเหลือ” (assist) หรือ “อำนวยความสะดวก” (direct) การบริหารงานเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ กล่าวคือ มีหลักการ กฎเกณฑ์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้อันเกิดจากการ

ค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน โดย ลักษณะเช่นนี้การบริหารงานจึงเป็นศาสตร์ทางสังคม ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและ รัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารงานในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารงานแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2536)

นอกจากนี้ การบริหารงานจะต้องมีกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร โดย อาศัยหน้าที่หลักทางการบริหาร 7 ประการ คือ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2546)

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติรวมทั้งวิธีปฏิบัติงานไว้ ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนคน และการจัดสายงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปได้ตามวัตถุประสงค์
3. การจัดบุคลากร หรือการจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคคลอื่น ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหาและการพัฒนาบุคลากร และการเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ควบคุมดูแลปฏิบัติงานในฐานะที่ผู้บริหารเป็นหัวหน้าหน่วยงาน
4. การควบคุมสั่งการ (Directing) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการบอกทิศทางการทำงาน เสนอแนะวิธีการทำงานหลังจาก ที่ได้วิเคราะห์อย่างรอบคอบแล้วว่าควรจะทำอะไรบ้าง อย่างไร ไปในทิศทางใด
5. การประสานงาน (Co-ordinating) หมายถึง การสานกิจการด้านต่างๆ ของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดมี การร่วมมือประสานงานที่ดีและดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางเดียวกัน
6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้บริหาร และสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหว และความคืบหน้าของกิจการอย่างสม่ำเสมอ
7. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชี การใช้จ่ายเงินและ การควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน การบริหาร จึงเป็นกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยการดำเนินงานนั้น เป็นการดำเนินงานร่วมกับผู้อื่น มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การวินิจฉัย การตัดสินใจและการควบคุมติดตาม

หน้าที่ของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง งานที่พระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติหรือต้องกระทำ อันเป็นหน้าที่ทางการปกครองคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ

1. การปกครอง หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ในการดูแลคณะสงฆ์ ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคมข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศ ของมหาเถรสมาคมและพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

2. การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของ พระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ หรือ การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติสัทธรรม ซึ่งเป็น หนึ่งในสัทธรรม 3 ของบรรพชิตและคฤหัสถ์

3. การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งจะช่วยเหลือเกื้อกูล สถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เยาวชนที่ได้รับการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อาจจะเป็นโรงเรียนการกุศลภายในวัด หรือโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์เด็กยากจน หรือศูนย์ศึกษาพระพุทธ ศาสนา วันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อน เกณฑ์

4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนาอบรม สมณวิปัสสนากรรมฐาน การบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่างๆ เพื่อรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมทางศาสนา และการให้ธรรมะหรือสนทนาธรรมแก่คนในชุมชนและ สังคม รวมทั้งการจัดตั้งห้องสมุดไว้ในวัด เพื่อจัดหนังสือธรรมะไว้เผยแผ่ให้แก่ประชาชนได้ ศึกษา

5. การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติในวัด ด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิม ให้มั่นคงถาวร และก่อสร้างเพิ่มเติม ให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติที่จำ เป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้ มั่นคง

6. การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณะประโยชน์เพื่อช่วยเหลือ เกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชน รวมทั้งการพัฒนาสังคมและชุมชน

หลักการสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือ สังคมใน รูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุข

แก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลนการให้วัดเป็นสถานที่ประกอบการ กุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพการทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน เป็นต้น การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์สินส่วนตัวหรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์สินจัดสร้างโรงพยาบาล การให้ ความรู้ ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขมูลฐาน การปกครอง การช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

การปรับตัวของพระสังฆาธิการกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์นั้นพระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนสำคัญเพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ พระสงฆ์เป็นธรรมาทายาทของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์ได้แสดงบทบาทหน้าที่ของตามคำสอนได้แก่ การเป็นผู้ ปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้บรรลุพ้นทุกข์ และสั่งสอนคนทั่วไปให้พ้น ทุกข์ตามหน้าที่ การเทศนาสั่งสอนธรรมอันเป็นการเผยแผ่และสืบทอดต่อพระศาสนา เป็น หน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ ในการเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา ครั้นเมื่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง ไปตามยุคสมัยต่าง ๆ จนเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ และการรับเอากระแสโลกาภิวัตน์ที่ขาด ภูมิคุ้มกัน เพราะสิ่งที่พร้อมเข้าสู่การรับรู้ผ่านกระบวนการ ช่องทางต่าง ๆ เช่น ข่าวสารข้อมูล เมื่อประชาชนของเราที่บริโภคข่าวสารข้อมูลที่ขาดภูมิคุ้มกันที่ดี คือขาดความรู้เท่าทันกับข่าว สารข้อมูล เมื่อขาดความรู้เท่าทัน ก็กลายเป็นการหลงข่าวสารข้อมูล ไม่ได้เสพข่าวสารข้อมูล เพื่อการเรียนรู้ แต่เสพเพื่อเพิ่มความหลงและความมัวเมา ขาดสติในการดำเนินชีวิต มีการ ขวนขวายในสิ่งที่เกินความต้องการของชีวิต ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ จะต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับตัว เพื่อ การก้าวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ แต่ไม่ละเลยการประพฤติปฏิบัติที่เป็นหลักการเดิมของหลักคำสอน แต่ให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการแสดงบทบาท ให้เหมาะสม และเป็นแนวทางให้ชนรุ่นหลังได้ยึดถือปฏิบัติตาม จาริต วัฒนธรรม ประเพณีที่พระสังฆาธิการได้แสดงบทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ บทบาทในเชิงสัญลักษณ์ ของพระพุทธศาสนา บทบาทที่ทรงไว้ซึ่งคุณวิเศษ บทบาทนักบริหาร ศรัทธา บทบาทนักพัฒนาสังคม บทบาทพระสงฆ์ไทย ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ บทบาทผู้นำสู่ความพ้น

ทุกซ์ บทบาทผู้นำแห่งจิตวิญญาณ ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ นอกจากนี้พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องมีการทบทวน ความรู้อยู่ตลอดเวลา และหมั่นฝึกฝนตนเองเพื่อให้ก้าวทันความเป็นโลกาภิวัตน์ ได้อย่างมีความ รอบรู้ ความสามารถ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน และพระสังฆาธิการนำขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ อันจะช่วยให้ได้ ภาพรวมของบทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นเชิงรุกมากขึ้น ซึ่งพระ สังฆาธิการเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารงานคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลในด้านการจูงใจ และการยอมรับทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งผลจากการวิจัยจะช่วยให้ทราบถึง บทบาทที่ส่งผลและเอื้อต่อการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการปรับปรุงแก้ไข และเป็นแนวทางยุทธศาสตร์ขององค์กรสงฆ์เพื่อจรรโลง พระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมสืบไป (พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล), 2554) โดยทฤษฎีทางการบริหาร ที่ผู้เขียนพิจารณาเห็นว่า ควรนำมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ คือ “POSDCORB” ของ ลูเธอร์ กุลลิค และลินดัล เออร์วิก (Luther H. Gulick & Lyndall Urwick)

Luther H. Gulick และ Lyndall Urwick นำเสนอกระบวนการบริหารงาน 7 ประการ เรียกโดยย่อว่า “Posdcorb” เป็นกระบวนการบริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers on the Science of Administration” ในปี พ.ศ.2479 โดยมีกระบวนการบริหารงาน (Luther, G. and Lyndall, U., 1937) ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนทางในการปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้
2. การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว
3. การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงานและการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร

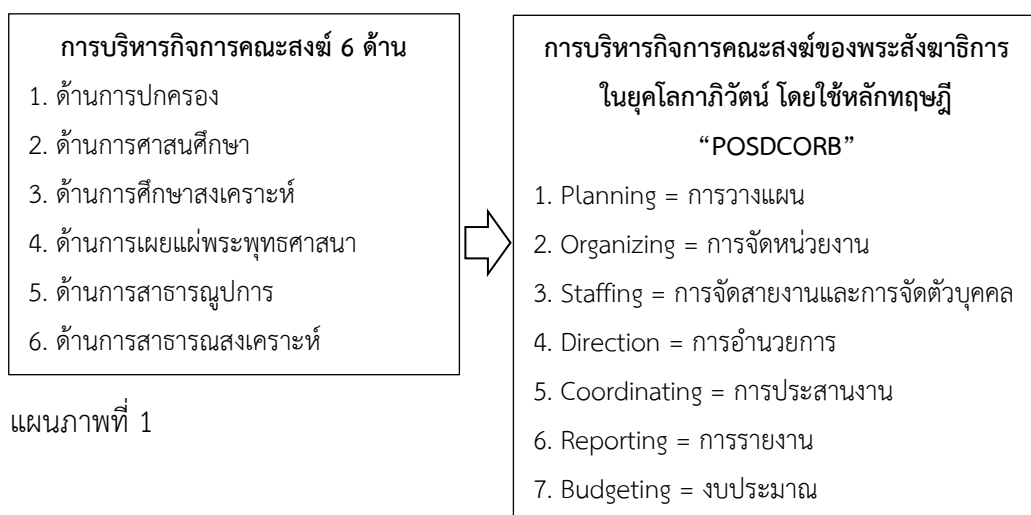
4. การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะงานทั่วไป และในลักษณะงานเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน

5. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน

6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการต่างๆ ภายในหน่วยงาน

7. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบและรัดกุม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำบัญชี

การประยุกต์หลักการตามแนวทางของพระพุทธเจ้ากับทฤษฎีทางการบริหารของลูธอร์ กุลิก และลินดัล เออร์วิก (Luther H. Gulick & Lyndall Urwick) ถึงแม้จะเป็นหลักการง่าย ๆ แต่ถ้าพระสังฆาธิการสามารถทำได้จะได้ผลดีมากต่อการบริหารกิจการงานของคณะสงฆ์ อีกทั้งจะเป็นการรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้ดำรงคงอยู่ตราบนานเท่านานคู่ไปกับสังคมไทยและผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาทั่วโลก ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1

สรุป

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ จะต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับตัว เพื่อการก้าวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ แต่ไม่ละเลยการประพจน์ปฏิบัติที่เป็นหลักการเดิมของหลักคำสอน แต่ให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการแสดงบทบาท ให้เหมาะสม และเป็นแนวทางให้ชนรุ่นหลังได้ยึดถือปฏิบัติตาม จาริต วัฒนธรรม ประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ นอกจากนี้พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องมีการทบทวนความรู้อยู่ตลอดเวลา และหมั่นฝึกฝนตนเองเพื่อให้ก้าวทันความเป็นโลกาภิวัตน์ ได้อย่างมีความรอบรู้ ความสามารถ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ว่าด้วยเรื่องงานที่พระสังฆาธิการอันพึงกระทำ มี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ เป็นภาระหน้าที่โดยตรงของพระสังฆาธิการ ที่จะต้องขับเคลื่อนและดำเนินการ แต่จะดำเนินการอย่างไรให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จึงจำเป็นต้องประยุกต์หลักการหรือแนวทางของพระพุทธเจ้าซึ่งได้ให้แนวคิดหลักการบริหารไว้อย่างชัดเจนและนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย และแนวคิดการบริหารที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อจะได้นำแนวคิดหลักการการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ไปปฏิบัติได้อย่างรวดเร็วและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มี แต่สร้างคุณูปการให้กับพระพุทธศาสนา และจะทำให้พุทธบริษัททั้ง 4 ทั้ง ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนา ให้รู้เท่าทันและเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาและมีเมตตาธรรมเกื้อกูล ต่อสัตว์โลกและเพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง นำประโยชน์สุขอย่างสูงสุดมาสู่พระพุทธศาสนาและสังคมไทยสืบต่อไป

บรรณานุกรม

- ไพโรธ เลิศพิริยกุลม. (2539). สภาพปัญหาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาราษฎ.
กรมการศาสนา. (2542). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

จันทรานี สงวนนาม. (2536). หลักการ แนวคิดทฤษฎี และเทคนิคการบริหาร.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ.

ประเวศ วะสี. (2539). พระสงฆ์กับการเรียนรู้เท่าทันสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.

พระราชปริยัติโมลี (ไพฑูลย์ วิบุโล). (2554). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พีระพงศ์ โชตินอก. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานของพระสังฆาธิการคณะสงฆ์ภาค 4 กรณีศึกษา : พระสังฆาธิการในจังหวัดเพชรบูรณ์. ใน (ดุชนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

มานพ พลไพรินทร์. (2531). คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: ชุติมาการพิมพ์.

วิโรจน์ สารัตนะ. (2546). การบริหารการศึกษา : หลักการ ทฤษฎี หน้าที่ ประเด็นและบทวิเคราะห์. (พิมพ์ ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

Luther, G. and Lyndall, U. (1937). Papers on the Science of Administration. New York: Institute of Public Administration.